

Towards the Transnational History of International Organizations: Methodology/Epistemology.

Colloquium, Cambridge University,
6-7 april 2009

Op 6 en 7 april 2009 werd te Cambridge, in het King's College, het internationale colloquium *Towards the Transnational History of International Organizations: Methodology/Epistemology* georganiseerd. Het centrale thema was de methodologie van het historisch onderzoek naar internationale organisaties en de rol van Unesco ter zake. Het initiatief voor dit colloquium ging uit van het Internationaal Wetenschappelijk Comité van het *UNESCO History Project*.¹ Na Cambridge komt er in 2009-2010 ook nog een conferentie over Unesco en (de)kolonisatie, en een laatste over Unesco en de Koude Oorlog. De aanleiding voor de driedelige cyclus was de 60e verjaardag van de organisatie.

Sinds haar ontstaan in 1945, heeft Unesco getracht een actieve bijdrage te leveren tot nieuwe methodologische en epistemologische inzichten binnen het domein van de geschiedenis. Die betrokkenheid kwam onder meer tot uiting in het naoorlogse project *History of Humanity* en de oprichting van het eerste *Journal of World History*. Tegenwoordig stimuleert de organisatie vooral historisch onderzoek naar transatlantische uitwisselingen, slavernij en migratie.

Hoewel transnationale geschiedenis inmiddels ingeburgerd is in het historische bedrijf, blijft de natiestaatbenadering toch vaak nog het dominante kader in het onderzoek naar levens, ervaringen en feiten uit het verleden. Met dit colloquium wensden de organisatoren tot nieuwe inzichten te komen met betrekking tot de transnationale context waarbinnen internationale organisaties het licht zagen en functioneerden: ook Unesco was van in het begin verankerd in een traditionele logica van nationale staten, maar tegelijk werd de organisatie geïnspireerd door nieuwe politieke patronen en sociaal-culturele sferen, door alternatieve kennisbronnen.

Na de inleidende uiteenzettingen van Françoise Rivière (directoraat-generaal voor Cultuur, Unesco), Jean-François Sirinelli (voorzitter van het Wetenschappelijk Comité), Emma Rotschild en Christopher Bayly (beiden Cambridge University), werd een eerste reeks sessies ingeleid die betrekking hadden op de geschiedenis van internationale organisaties. Daarbij werd door Poul Duedahl (Aalborg University, Denemarken) ingegaan op de rol van Unesco in de promotie van het concept 'mankind' sinds de Tweede Wereldoorlog. Met veel moeite heeft de organisatie geprobeerd om haar naam te koppelen aan de *global history*-tendens, die zij van in het begin gedragen en gestimuleerd heeft. 'UN goes into history business', schreef een Ameri-

kaanse krant in 1951 toen officieel bekendgemaakt werd dat een VN-commissie belast was met het schrijven van een geschiedenis van de mensheid die niet zou vertrekken van een specifieke geografische focus en dus afstand nam van vorige eurocentrische pogingen ter zake. De ambitie om een internationale, gestroomlijnde uniformiteit te bereiken, ging evenwel ten koste van de aandacht voor culturele diversiteit en onderlinge invloeden. De Unesco-benadering van 'universaliteit', 'consensus-geschiedenis' en 'gemeenschappelijk intellectueel erfgoed' bleek niet te appelleren aan de nationale particularismen van de participerende landen. Materieel erfgoed bleek veel gemakkelijker te verkopen aan de internationale gemeenschap; (naam)bekendheid kwam er voor Unesco dan ook vooral op het domein van het werelderfgoed.

In hoeverre wordt de geschiedenis van internationale organisaties bepaald door de geschiedenis van de relaties en conflicten tussen de staten die er deel van uitmaken? Of vormen die internationale organisaties in tegendeel machtige en autonome instrumenten in het totstandkomingsproces van een soort 'globale gemeenschap'? Deze hamvraag, opgeworpen in de presentatie van Sandrine Kott (Universit  de Genève, Zwitserland), heeft een weerslag in het beleid rond transnationale archieven. De problematiek van de archieven van internationale organisaties vormde het thema van een tweede reeks sessies van de conferentie. Jens Boel (UNESCO Archives) bracht daarbij het debat in herinnering dat ontstond toen Unesco, met hoofdzetel in Parijs, voor haar archieven een classificatiesysteem per onderwerp en niet per land of afkomst koos. Binnen het Franse archivalische landschap was dit een controversiële keuze. Bénédicte Grailles (Universit  d'Angers, Frankrijk) ging nader in op de historiek van het debat tussen de voorstanders van een internationale uniformisering van archiefbehandeling enerzijds en de aanhangers van nationaalspecifieke systemen anderzijds. Pas in het begin van deze eeuw herzag Unesco de classificatie van haar meer dan 10.000 meter strekkende archiefbestand volgens gedecentraliseerde principes.

Een laatste sessiereeks focuste op individuen, (ideeën)gemeenschappen en internationale organisaties. In verschillende bijdragen werd daarbij nogmaals ingegaan op de tweespalt tussen de concepten van menselijke eenheid en van diversiteit zoals die geconstrueerd, gepromoot en toegepast worden door internationale organisaties als Unesco. Hoe hebben internationale organisaties vorm gegeven aan nationale of andere gemeenschappen? En welke intellectuele groeperingen hebben aanleiding gegeven tot de oprichting van internationale instellingen? Hoe verhiel den internationale instellingen zich tot andere transnationale netwerken en niet-statelijke actoren? In welke mate vormt cultureel internationalisme de antithese van nationalisme? Het zijn vragen die binnen de geschiedenis van Unesco centraal staan en die tijdens het volledige verloop van de conferentiecycclus allicht op de voorgrond zullen blijven treden.

(1) Zie: www.unesco.org/archives, laatst geraadpleegd op 13/11/2009.